

Zorin Zamfir

Jean Banciu

TRATAT DE ISTORIE UNIVERSALĂ

Al doilea război mondial

Volumul VI

1944

„CUI I SE SUPUNE VREMEA”

Copyright © 2012, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ZAMFIR, ZORIN

Tratat de istorie universală : al doilea război mondial /

Zorin Zamfir, Jean Banciu. - București : Pro Universitaria, 2007-
7 vol.

ISBN 978-973-129-104-8

Vol. 6. : 1944 - "Cui i se supune vremea". - 2012. -

Bibliogr. –

ISBN 978-606-647-502-0

I. Banciu, Jean

94(100)"1939/1945"

*Ca să alegi calea cea mai bună și apoi
s-o urmezi, este nevoie de fantezie,
tenacitate și un număr mare de jertfe.*

Wolf Schneider

Cuvânt înainte

Anul 1944 a devenit anul hotărâtor în desfășurarea celui de al doilea război mondial, când victoriile taberei aliate au devenit copleșitoare și nu au mai lăsat loc de îndoială asupra modului cum se va încheia marea conflagrație a secolului douăzeci.

Învingătorul final era cunoscut, dar nu se putea stabili data când flăcările războiului se vor stinge și aceasta pentru că, la începutul anului 1944, atât Germania, cât și Japonia mai dispuneau de importante resurse materiale și umane și nu voiau să cedeze. Italia nu mai conta în această luptă; în septembrie 1943, ea se predase aliaților. Mussolini înființase *Republica de la Salo*, dar aceasta era un stat hibrid aflat complet sub control german.

„Pentru omul care la 30 octombrie 1922 – scrie Max Gallo – i-a spus regelui Victor Emmanuel al III-lea: Aduc Majestății Voastre Italia lui Vittorio Veneto, pentru omul care s-a făcut, chiar din anul 1915, campionul naționalismului, apărătorul războiului pentru pământurile strămoșești, pentru Ducele care a declarat că vrea să făurească *cea mai mare Italie*, în anul 1944 eșecul și umilința au fost complete.”¹

Nici despre moralul poporului german nu se puteau spune lucruri îmbucurătoare; el nu mai era cel din primii ani de război, chiar dacă acest popor nu a găsit în sine tăria de a-și delimita răspunderea față de cea a regimului nazist și de a rupe solidaritatea cu Hitler și oamenii săi.²

Hitler a continuat să conducă în mod despotice cel de al treilea Reich, mestecând, fără întrerupere, pilulele doctorului Morell.³ El nu era atât de nebun cum se spunea. Era chiar foarte lucid și-și judeca interesele cu noi virtuți de strateg. Era numai într-o stare de nervozitate extremă din pricina urmelor lăsate de atentat în psihicul său, cât și în rănilor care încă îl dureau.⁴

La începutul anului 1944, Hotărârile conferințelor de la Moscova și Teheran provocaseră în multe cercuri conducătoare ale Germaniei deruta și neîncrederea în victoria propovăduită de Hitler.⁵

Și în adevăr desfășurarea operațiunilor militare în primele luni ale anului 1944 au venit să adâncească această neîncredere.

Aliații occidentali se pregăteau, la sfârșitul primăverii anului 1944, pentru deschiderea unui nou front în vestul Europei. Venise timpul să fie recucerită Europa, unde în toate țările ocupate mișcările de rezistență îi așteptau pe Aliați.⁶

Îi aștepta în mod special Rezistența franceză, care s-a dovedit a fi printre cele mai puternice din cel de al doilea război mondial.

¹ Max Gallo, *Italia lui Mussolini*, Editura Politică, București, 1969, p. 492.

² Enzo Collotti, *Germania nazistă*, Editura Științifică, București, 1969, p. 310.

³ Max Gallo, *Op.cit.*, p. 509.

⁴ Corneliu Leu, *Romanul unei zile mari*, Editura Albatros, București, 1984, p.9.

⁵ *Marea conflagrație a secolului XX – Al doilea război mondial*, Editura Politică, București, 1971, p. 355.

⁶ André Maurois, *Istoria Angliei*, Editura Politică, București, 1970, vol. II, p. 314.

Teoretic, după înfrângerea militară și ocuparea ei de către Wehrmacht, Franța rămăsese un stat cu un guvern investit, care trata în numele unei puteri recunoscute și avea o diplomatie proprie. Formal, guvernul de la Vichy își exercita autoritatea în întreaga Franță și în imperiul ei colonial. El păstra și o oarecare „independență”, având dreptul de a elabora și adopta legi, de a numi funcționari, dispunând de o poliție proprie și chiar de o mică armată.

În plus, ocupanții nu se atinseseră încă de flota militară franceză, destul de puternică, în realitate, până în anul 1942. Autoritățile de ocupație, prin Comisia germană de armistițiu, prezidată de generalul von Stülpnagel și Otto Abetz, ambasadorul german, țineau sub strict control riguros atât zona de nord ocupată, cât și zona de sud, așa-zisă liberă.

Nici măcar miniștrii vichyști n-aveau voie să se deplaseze în zona de nord fără permisiunea germanilor.

Curând lucrurile aveau să se schimbe. Au apărut numeroși doritori să lupte pentru eliberarea țării. Demnă de amintit a fost, în primul rând, atitudinea generalului Charles de Gaulle, care nu s-a împăcat cu ideea înfrângerii Franței. De pe pământul bătrânei Anglii, la 18 iunie 1940, el a adresat patrioților francezi un Apel: „Eu generalul de Gaulle, acum la Londra, invit pe ofițerii și soldații francezi care se află sau eventual se vor afla pe teritoriul britanic, cu sau fără arme, pe inginerii și muncitorii specialiști din industriile de armament care se află sau eventual se vor afla pe teritoriul britanic să ia legătura cu mine. Orice s-ar întâmpla, flacăra rezistenței franceze nu trebuie să se stingă și nu se va stinge.”¹

În galeria celor mai luminoase figuri de eroi ai luptei pentru eliberarea Franței s-a numărat și cea a lui Jean Moulin, care a avut un rol de frunte în realizarea unității *Mișcării Naționale de Rezistență*. El a fost primul președinte al Consiliului Național al rezistenței. Prins de Gestapou, Jean Moulin a fost torturat și executat. Un mare număr de oameni politici, cu convingeri diverse, au suferit mult de pe urma ocupanților și colaboraționiștilor.

În aceste condiții, la 6 iunie 1944 a început marea debarcare aliată pe țărmurile Normandiei. A fost una din operațiunile care au jalonat cursul crâncenei înclăștări mondiale din ultimii doi ani ai marelui război.

Data de 6 iunie 1944 a rămas în istoria celui de al doilea război mondial ca un episod important al bătăliei popoarelor împotriva Germaniei naziste, bătălie care s-a dat pe uriașe întinderi, de la Volga până în Pirinei și de la nisipurile Libiei până la ghețurile Norvegiei.²

La 15 august, o nouă debarcare aliată s-a produs în sudul Franței și a progresat în ritm rapid, spre nord, fără a întâmpina o rezistență serioasă.

O contribuție serioasă la victoria aliată ce se contura a adus-o marea ofensivă a Armatei Roșii din vara anului 1944, ofensivă pornită în luna iunie în regiunea așa-numitului „Balcon Bieloruss”. Campania ofensivă sovietică s-a

¹ Charles de Gaulle, *Memorii de război – Chemarea 1940-1942*, Editura Politică, București, 1969, p. 318.

² Cornelius Ryan, *Ziua cea mai lungă*, Editura Politică, București, 1965, p. 9.

extins apoi pe tot frontul de răsărit, campanie la care au participat toate cele 12 fronturi sovietice, flotele din Marea Baltică și Marea Neagră, precum și flotilele lacustre și fluviale ale Uniunii Sovietice.¹

Pentru a reechilibra situație pe front, germanii au lansat rachetele V1 și V2, dar, în afară că au provocat mari distrugerii în orașele britanice, ele n-au realizat efectul scontat de către conducerea de la Berlin.

Frontul italian creat în anul 1943 a continuat să macine luptători. Soldații ambelor tabere s-au înfruntat cu îndârjire pentru fiecare metru de pământ pietros și bolovănos.

Vâltoarea conflagrației mondiale s-a aprins și mai tare, în anul 1944, pe toate fronturile din Europa până în Extremul Orient. În acest an, în zona Oceanului Pacific, la Guadalcanal, Noua Guinee, Marshall, Saipan, Tinian, Guam, Palau și Leyte au avut loc lupte sângeroase. Aceste locuri au devenit nume ce au evocat teribile încleștări, care au pustiit cu valuri de foc țârmurile și recifurile coraligene din zonă.²

Asiaticii obișnuiau să spună că japonezii luptă pentru împărat, britanicii pentru glorie și americanii pentru suveniruri.³

Rezistența antinazistă și antifascistă a marcat și ea o creștere în intensitate.

Iugoslavia a fost o adevărată țară de partizani. În condițiile dezmembrării statului iugoslav și ocupării lui de către trupele germane, italiene, ungare și bulgare, popoarele iugoslave au fost pândite de aceeași soartă sumbră. E drept că, în zonele de ocupație, italienii s-au comportat mai blând, încercând să câștige simpatia localnicilor și limitând adesea prezența lor efectivă la represii. Ceilalți ocupanți au practicat din primele zile o politică teroristă.

Partizanii iugoslavi au trecut încă de la 27 iunie 1941 la luptă. Detașamentele de partizani au fost conduse de Josip Broz Tito.

Numărul partizanilor iugoslavi a crescut cu fiecare zi.

În anul 1944, pozițiile Iugoslaviei lui Tito s-au consolidat considerabil.

Mișcări de partizani au cuprins și celelalte țări europene ocupate de germani.

În primăvara și vara anului 1944, relațiile dintre Uniunea Sovietică și Aliații Occidentali au rămas, în mod oficial, excelente.⁴

Începând din luna august, în anul 1944, Germania a fost părăsită de o parte din aliații săi. România, Bulgaria și Finlanda au trecut în tabăra aliată.

Ca urmare a acestor rupturi, adâncimea dispozitivului de luptă german a fost brusc răsturnat. Armata Roșie a putut astfel să se apropie, fără dificultăți, de granițele Ungariei și Iugoslaviei.

Victoria aliaților, în anul 1944, nu a mai putut fi pusă la îndoială. Ea s-a conturat cu fiecare zi și la orizont s-a văzut tot mai clar momentul terminării marelui cataclism care începuse la 1 septembrie 1939.

¹ G.K. Jukov, *Amintiri și reflecții*, Editura Militară, București, 1970, p. 650.

² William Manchester, *Adio întineric*, Editura Politică, București, 1986, p. 5.

³ *Ibidem*, p. 296.

⁴ Alexander Werth, *Un corespondent englez pe frontul de est*, Editura Politică, București, 1970, p. 677.

Lupta comună dusă de Națiunile Unite în anii 1941-1944 a reprezentat, până la urmă, elementul principal care a alimentat ideea făuririi unei organizații cu caracter universal care, prin eforturile conjugate ale membrilor ei, să vegheze la asigurarea păcii și securității internaționale, la promovarea climatului necesar dezvoltării cooperării națiunilor în toate domeniile, organizație care avea să se constituie în anul 1945.

X

X X

Volumul VI al tratatului de istorie universală – al doilea război mondial – l-am intitulat „*Cui i se supune vremea*”.

Pentru acest volum, ca și pentru cele anterioare, sursele de informare au fost numeroase, pornind de la documentele găsite în arhive, la presa vremii, la articolele din revistele de specialitate și la memoriile unor militari, diplomați și oameni politici, care, parțial sau integral, s-au ocupat de evenimentele din anul 1944.

AUTORII,

Capitol I

ÎNCEPUT DE AN 1944

Anul 1943 a însemnat momentul în care inițiativa a trecut definitiv din tabăra Puterilor Pactului Tripartit în tabăra Puterilor Aliate.

La sfârșitul anului 1943, armatele anglo-americane și sovietice s-au aflat pe toate fronturile în ofensivă. Italia s-a alăturat și ea aliaților.

La acest sfârșit de an, Armata Roșie pătrunsese adânc în Ucraina de Vest, dincolo de Nipru, după ce în lunile septembrie-octombrie realizase una dintre cele mai uimitoare operații de forțare a marelui fluviu Nipru la adăpostul nopții.¹ Două treimi din vastul teritoriu ocupat de germani în anii 1941-1942 fusese deja eliberat de sovietici în anul 1943.²

Englezii și nord-americanii ocupaseră și ei Sicilia, debarcaseră în sudul Italiei și înaintau încet spre nord de-a lungul peninsulei. În același timp, aviația aliată a continuat să bombardeze intens orașele germane, încercând să demoralizeze populația civilă.

Germania și Japonia, flancate de unele state mici și mijlocii satelite, au părut că nu vor putea să facă față imensei superiorități în oameni și materiale de război, pe care o dețineau Națiunile Unite.

Armele secrete mult trâmbițate și a căror existență i-ar fi dat lui Hitler posibilitatea să întoarcă soarta războiului în favoarea sa, la începutul anului 1944, se aflau numai în domeniul promisiunilor neonorate, în timp ce forțele aliate își continuau metodic seria de succese reale pe toate fronturile de luptă.³

Situația pentru Germania nu era promițătoare nici în viitor, deoarece efectivele inamicilor ei creșteau cu fiecare zi în urma mobilizării bărbaților din localitățile reocupate și a contingentelor ce urmau să fie recrutate. Astfel numărul militarilor Armatei Roșii, potrivit celor afirmate de generalul John R. Deane, șeful misiunii militare nord-americane la Moscova, se cifra, la începutul anului 1944, la circa 12.000.000 (efectivele armatei terestre, flotei și aviației, inclusiv trupele necombatante), deși în cei doi ani și jumătate de război care trecuseră sovieticii pierduseră cel puțin 5 milioane de militari, fără a mai pune la socoteală răniții.⁴

¹ Alexander Werth, *Un corespondent englez pe frontal de est*, Editura Politică, București, 1970, p. 614.

² *Ibidem*, p. 603.

³ Andrei Siperco, *Ministrul Elveției la București transmite*, în „Magazin istoric” nr. 5(290) mai 1991, p. 72.

⁴ Alexander Werth, *Op.cit.*, p. 605.

Prestigiul lui Iosif Visarionovici Stalin, conducătorul Uniunii Sovietice, se afla la cel mai înalt nivel. În armată el se bucura de multă popularitate.¹ „Fumând fără încetare – scria Lilly Marcou – Stalin muncea până târziu noaptea, uneori până în zori; avea o capacitate formidabilă de concentrare. Urmărea treburile lui chiar și de la distanță, fără să se destindă vreodată cu adevărat. Nu cunoștea odihna, nu ținea cont de vârstă și de boli. Îi supraveghea pe toți, în ciuda nenumăratelor sarcini pe care le avea.”²

Asupra nord-americanilor, Stalin a produs o impresie puternică și favorabilă poate fiindcă sprijinea punctul de vedere al Washingtonului în diferendele SUA cu Anglia. „Dar – a consemnat generalul John R. Deane – independent de acest lucru, nu puteai să nu observi la Stalin trăsăturile omului cu adevărat mare ... În plan tehnic, Stalin cunoștea foarte bine amănunțele ... era uimitor de competent în probleme cum ar fi de pildă caracteristicile tehnico-tactice ale diferitelor categorii de armament, particularitățile de construcție a avioanelor, metoda sovietică a acțiunilor de luptă și chiar procedeele tactice de mică însemnătate.”³

În umbra Marilor Puteri, fie de o parte, fie de alta a baricadei, statele mici au continuat să se teamă permanent, printre acestea aflându-se și România. Cuvintele cunoscutului jurnalist român Pamfil Șeicaru, apărute în ziarul „Curentul” din ziua de sâmbătă 1 ianuarie 1944, ilustrează această stare de fapt.

„Începem un an nou – scria Pamfil Șeicaru – cu un sentiment de temere; nu știm ce poate să ne aducă noul an. Știm că 1944 va fi anul decisiv. Întrebarea este: care va fi fizionomia deciziei? Anglo-americanii să nu-și închipuie că pot înlătura consecințele unei victorii rusești. Dacă au această idee, înseamnă că nu-și dau seama de forțele rusești înmulțite de siguranța unei creșteri a prestigiului militar și politic.

Problema anului 1944 – și-a continuat Pamfil Șeicaru analiza momentului – este dacă Europa va păstra nobilele ei tradiții. Sau va fi rusificată? În definitiv, de ce am tot ocoli adevărul, de ce n-am recunoaște tragicul impas al acestui război? Îvinge Rusia Sovietică? Atunci înseamnă că intrăm într-o nouă fază, într-o nouă formă a culturii umane. Umbra ruinelor nu anticipează imaginea păcii europene.

An nou, speranță nouă! Cât ni se îngăduie să sperăm în aceste vremuri.”⁴

Fapt este că Germania, care începuse războiul în anul 1939, suporta acum consecințele.

Pamfil Șeicaru
directorul ziarului
românesc **Curentul**

¹ *Ibidem*, p. 606.

² Lilly Marcou, *Stalin – viață privată*, Editura Antet, 1996, p. 179.

³ John R. Deane, *The Strange Alliance*, London, 1947, p.p. 47 și 152.

⁴ Microarhiva Magazin istoric, *În București acum 50 de ani*, rubrică alcătuită de Ioana Ursu și Ioan Lăcustă, în „Magazin istoric” nr. 1(322) ianuarie 1994, p. 84.

„*Patere quam ipse fecisti legem*”¹

Cu toate înfrângerile de pe front, la începutul anului 1944, armata Reichului era încă puternică și bine înzestrată. În anul 1943, potrivit aprecierilor sovietice, industria germană a furnizat frontului peste 25.000 de avioane, aproximativ 12.000 de tancuri mijlocii și grele, peste 27.000 de tunuri și o mare cantitate de alte categorii de armament, în special ușor.²

Inferioritatea cea mai evidentă a germanilor era în domeniul aviației.

Făcând o analiză a producției de avioane ale uzinelor germane, în comparație cu cele din Statele Unite ale Americii, din Marea Britanie și Uniunea Sovietică, Jacques de Launay prezintă următoarea situație:

<u>Avioane fabricate în:</u>	<u>anul 1942</u>	<u>anul 1943</u>
- Germania	15.400	24.807
- Statele Unite ale Americii	47.836	85.898
- Marea Britanie	24.000	26.000
- Uniunea Sovietică	25.400	34.900 ³

Astfel, la începutul anului 1944, aviația de vânătoare germană trebuia să lupte cu cea a aliaților, în proporție de unu la șapte.⁴

Inferioritatea în număr de avioane nu era singura dificultate pentru comandamentul german. La numărul mic de avioane, la începutul anului 1944, Germania s-a confruntat cu lipsa de carburanți pentru a asigura minimul necesar, atât pentru aviație, cât și pentru marină și pentru mașinile și tancurile armatei terestre.

Eforturi deosebite pe această linie s-au făcut, dar sursele au fost insuficiente. Exploatarea zăcămintelor germane a fost stimulată de la 1,5 milioane tone în anul 1940, la aproape de două ori în anul 1943. Producția carburanților de sinteză s-a ridicat de asemenea, cu persistență, la cererea personală a lui Adolf Hitler. Uzinele de hidrogenare, care produseseeră aproape două milioane de tone de carburant sintetic în anul 1939, au reușit să sporească producția până la 5,7 milioane tone în anul 1943 și 7,1 milioane tone în anul 1944.⁵

Această creștere a producției de carburanți n-a fost însă suficientă. S-a resimțit mai ales insuficiența benzinei pentru aviație.

În aceste împrejurări, *Înaltul Comandament German* a trebuit să-și drămuiască forțele cu mare grijă. La conferința de la München, din ziua de 7 noiembrie 1943, ținută în fața conducătorilor militari și politici, generalul-colonel Arthur Gustav Jodl, șeful Biroului de operații al OKW-ului (comandamentul suprem al Wehrmachtului) a declarat: „Cea mai dificilă

¹ *Supportă legea pe care tu însuși ai făcut-o.*

² *Istoriia velikoi otecestvennoi voinî Sovetskogo Soiuză 1941-1945*, Moskva, 1960, tom. IV, p. 10.

³ Jacques de Launay, *Mari decizii ale celui de al doilea război mondial*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, vol. II, p. 148.

⁴ *Ibidem*, vol. II, p. 162.

⁵ René Sédillot, *Istoria petrolului*, Editura Politică, București, 1979, p. 250.